

ZOOLOGICKÉ DNY

Brno 2017

*Sborník abstraktů z konference
9.-10. února 2017*

Editoři:

BRYJA Josef, HORSÁK Michal, HORSÁKOVÁ Veronika, ŘEHÁK Zdeněk, ZUKAL Jan

Pořadatelé konference:

Ústav biologie obratlovců AV ČR, v.v.i., Brno

Ústav botaniky a zoologie, Přírodovědecká fakulta MU, Brno

Česká zoologická společnost

Místo konání: Ekonomicko-správní fakulta MU, Lipová 41a, 602 00 Brno-Pisárky

Datum konání: 9.-10. února 2017

Řídící výbor konference:

Bryja J. (Brno)

Drozd P. (Ostrava)

Horsák M. (Brno)

Kaňuch P. (Zvolen)

Křištín A. (Zvolen)

Macholán M. (Brno)

Munclinger P. (Praha)

Pekár S. (Brno)

Pízl V. (České Budějovice)

Řehák Z. (Brno)

Sedláček F. (České Budějovice)

Stanko M. (Košice)

Tkadlec E. (Olomouc)

Zukal J. (Brno)

Organizační výbor konference:

Aghová T.

Bartáková V.

Bílková M.

Bryja J.

Budka J.

Frodlová J.

Hamplová P.

Hánová A.

Horsák M.

Horsáková V.

Hroudová S.

Králová T.

Líznarová E.

Loskotová B.

Michálek O.

Mizerovská D.

Petráková L.

Poláková R.

Polášková V.

Řehák Z.

Sentenská L.

Šupina J.

Těšíková J.

Turbaková B.

Zajacová J.

Zapletalová E.

Zukal J.

BRYJA J., HORSÁK M., HORSÁKOVÁ V., ŘEHÁK Z. & ZUKAL J. (Eds.): Zoologické dny Brno 2017. Sborník abstraktů z konference 9.-10. února 2017.

Vydal: Ústav biologie obratlovců AV ČR, v.v.i., Květná 8, 603 65 Brno

Grafická úprava: BRYJA J. & HORSÁKOVÁ V.

1. vydání, 2017

Náklad 430 výtisků.

Doporučená cena 150 Kč.

Vydáno jako neperiodická účelová publikace.

Za jazykovou úpravu a obsah příspěvků jsou odpovědní jejich autoři.

ISBN 978-80-87189-21-4

Kde nocují vážky? Výběr biotopu k nocování ohrožené vážky rumělkové (*Sympetrum depressiusculum*)

HYKEL M. (1), HARABIŠ F. (2), DOLNÝ A. (1)

(1) Katedra biologie a ekologie, PřF OU, Ostrava; (2) Katedra ekologie, FŽP ČZU, Praha

Vážky nejsou vázány pouze na vodní biotopy. Dospělci pro své rutinní aktivity, mezi které patří hledání partnera, lov kořisti nebo odpočinek, využívají různé terestrické biotopy, které se mohou nacházet i ve větší vzdálenosti od vody. Poměrně málo se toho ví o výběru biotopu k nocování dospělců vážek. Hlavním důvodem může být skutečnost, že pozorovat a zkoumat vážky v noci je náročné. V naší studii jsme se zaměřili na celoevropsky ohroženou vážku rumělkovou (*Sympetrum depressiusculum*), která tráví významnou část svého životního cyklu jako dospělec v terestrickém prostředí. V předchozích výzkumech jsme zjistili, že mimo vodní stanoviště tato vážka využívá jen některé specifické terestrické plošky, které jí poskytují optimální podmínky zejména pro lov kořisti. Cílem této studie bylo zjistit, zda vážka rumělková využívá tyto biotopy i k nocování. K tomu jsme vymezili 4 plochy (rybník a jeho okolí, louku, lesní mýtinu a úhor), na kterých jsme během dne značili dospělé UV fluorescenční barvou a pro jejich identifikaci i unikátním kódem. V noci jsme na těchto plochách pomocí UV světla zjišťovali počet označených jedinců a také, na jakých rostlinách nocovali a jak byli orientováni. Nejvyšší proporce nocujících vážek jsme zaznamenávali na úhoru, na kterém se dospělci spolu s vodním biotopem vyskytovali nejvíce i přes den. Naproti tomu vodní stanoviště si jako místo k nocování nevybírali téměř vůbec. Pozorovali jsme i selektivitu pro určité rostliny, na kterých jedinci během noci seděli (zejména druhy se stabilním stonkem). Preferenci v orientaci těla, která může být důležitá pro ranní termoregulaci, jsme nezjistili. Naše výsledky naznačují, že vážky si k nocování vybírají spíše otevřená stanoviště, která jim poskytují vhodné podmínky i během dne (zejména pro lov potravy). To může být z hlediska úspory energie a času po chladné noci klíčové (u samců i rychlé obsazení teritoria). Vodní biotop pak v životě dospělců funguje jen jako místo k hledání partnera a rozmnožování.

(POSTER)

Prvé nálezy druhov čľaď Chernetidae pre faunu šťúrikov Albánska (Arachnida: Pseudoscorpiones)

CHRISTOPHORYOVÁ J., GRULA D., JABLONSKI D.

Katedra zoológie, PriF UK, Bratislava

Celosvetovo rozšírená čľaď Chernetidae zahŕňa viac ako 650 druhov patriacich do 110 rodov. Obývajú rôzne typy habitatov, od hrabanky, kompostov, žijú pod kôrou stromov alebo v

jaskyniach. Ich diverzita na Balkáne je veľmi nízka, počet známych druhov v jednotlivých krajinách variruje medzi 2 až 12. Tento nízky počet je možné vysvetliť malým počtom odborníkov, venujúcim sa tejto skupine pavúkovcov, ako aj väčším záujmom o iné ekologické skupiny, prevažne pôdne druhy patriace do čeľadí Chthoniidae a Neobisiidae.

Počas rokov 2015 až 2016 sme uskutočnili dve exkurzie do Albánska, s cieľom nájsť šťúriky čeľade Chernetidae zo vzoriek kompostov a individuálnym zberom pod kôrou stromov. Vzorky kompostov boli zbierané metódou preosevu a neskôr extrahované v Tullgrenových aparátoch. Celkovo sme získali štyri druhy šťúrikov čeľade Chernetidae. Vo vzorkách kompostov sme zaznamenali prvé nálezy rodov *Pselaphochernes* a *Lamprochernes* pre Albánsko – *P. lacertosus* (jeden samec), *P. scorpioides* (deväť samic, dva samce), *L. nodosus* (jedna samica). Pod kôrou *Pinus nigra* v subalpínskom lese bol nájdený jeden samec druhu *Dendrochernes cyrneus* (L. Koch, 1873), ide tak o druhú známu lokalitu rozšírenia druhu v Albánsku. Celkovo je tak pre faunu Albánska doteraz známych päť druhov čeľade Chernetidae.

Práca bola finančne podporená projektom VEGA 1/0191/15.

(POSTER)

Evoluční historie dvou rodů čeledě Anguidae v západním palearktu

JABLONSKI D. (1), JANDZIK D. (1), MIKULÍČEK P. (1), MORAVEC J. (2), GVOŽDÍK V. (3)

(1) Katedra zoologie, UK, Bratislava; (2) Zoologické oddělení, Národní muzeum, Praha; (3) Ústav biologie obratlovců AV ČR, Studenec

Fylogeneticky a ekologicky blízke druhy rastlín a živočíchů mohou vykazovat výrazně odlišnou genetickou diverzitu. V naší práci jsme se zaměřili na porovnání genetické diverzity a evoluční historie rodu *Anguis* a jeho fylogeneticky nejpříbuznějšího rodu *Pseudopus* zahrnujícího jen jeden druh *P. apodus* (blavor). Zatímco rod *Anguis* najdeme od Pyrenejského poloostrova po severní Írán, *P. apodus* je rozšířen od Istrie až po Kazachstán. Na tomto území druhy obou rodů obývají biotopy nížin až hor. Data na základě mitochondriální i jaderné DNA ukázala, že zatímco rod *Anguis* je značně fylogeneticky strukturován (pět druhů s genetickou distancí kolem 8 %, jejichž vnitrodruhová variabilita je pravděpodobně ovlivněna topografií terénu), *P. apodus* tvoří jen tři linie s maximální genetickou distancí kolem 4 %. Dvě geograficky nejrozsáhlejší linie korespondují se zavednou vnitrodruhovou taxonomií a jsou rozšířeny na Balkáně a západní/severní Anatólíi a na Krymu, Transkavkazské oblasti a střední Asii. Třetí fylogeneticky divergovaná linie byla detekována v Levantě. V kontrastu s rodem *Anguis* také demografické testy u blavora ukázaly, že dvě hlavní linie neprošly náhlou populační expanzí a jejich areály nebyly zřejmě tak výrazně ovlivněny historickými klimatickými